

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра соціально-гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО

Декан юридичного факультету

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

СОЦІОЛОГІЯ

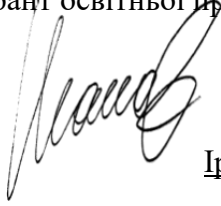
(назва навчальної дисципліни)

підготовки	<u>першого (бакалаврського) рівня вищої освіти</u> (назва рівня вищої освіти)
галузі знань	<u>D «Бізнес, адміністрування та право»</u> (шифр і назва галузі знань)
спеціальності	<u>D8 «Право»</u> (код і найменування спеціальності)
освітньо-професійної програми	<u>«Право»</u> (назва освітньо-професійної програми)
тип дисципліни	<u>вибіркова навчальна дисципліна</u>

2025 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

Ірина КОЗАКОВА

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою соціально-гуманітарних наук
протокол № 1
від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Валентин КОСТЮК

Укладач: *Книш Інна Василівна*, доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарних наук.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» доцільне після оволодіння здобувачами вищої освіти базовими знаннями з теорії держави і права та історії держави і права України (в частині розуміння соціальної природи держави, взаємодії правових інститутів із суспільними структурами та еволюції соціальних зв'язків на українських землях); інформаційними технологіями в юридичній діяльності (щодо вміння працювати з електронними базами даних, збирання, накопичення та первинного аналізу цифрової інформації); логіки та критичного мислення для формування умінь здійснювати системний аналіз суспільних явищ, виявляти причинно-наслідкові зв'язки у соціальних процесах, опрацьовувати емпіричні дані та робити обґрунтовані висновки; юридичної деонтології щодо формування загальної та професійної культури, розуміння соціокультурної місії правника, правосвідомості та поваги до принципів академічної доброчесності; а також паралельно з вивченням дисципліни «Цивільне право України. Загальна частина» (в частині соціальної взаємодії суб'єктів приватного права, правового моделювання суспільних відносин та інституту сім'ї як базового елемента соціальної структури).

Предмет вивчення навчальної дисципліни: предметом вивчення навчальної дисципліни «Соціологія» є закономірності виникнення, функціонування та розвитку суспільства як цілісної соціальної системи; структура суспільства, соціальні спільноти, верстви, класи та групи; соціальні інститути, організації та процеси соціальної взаємодії і мобільності; соціокультурні чинники формування особистості та її поведінки; а також емпіричні методи соціологічних досліджень, специфіка вивчення громадської думки, правової соціології, соціальних змін, девіацій та конфліктів у сучасному світі й Україні.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ECTS).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія» є засвоєння здобувачами освіти теоретичних основ соціологічного знання про структуру, динаміку та розвиток суспільства, а також формування навичок застосування соціологічного інструментарію для аналізу правових явищ, причин девіантної поведінки та механізмів соціального контролю в професійній юридичній діяльності.

Основне завдання навчальної дисципліни «Соціологія» – ознайомлення здобувачів із базовими категоріями, теоретичними концепціями та історією розвитку соціологічної науки; аналізування соціальної структури суспільства, механізмів соціальної стратифікації, мобільності та інституціоналізації; дослідження природи соціальних процесів, конфліктів, закономірностей трансформації суспільних інститутів та специфіки девіантної поведінки; вивчення методологічного інструментарію, процедур та методів організації емпіричних соціологічних досліджень; а також відпрацювання навичок практичного застосування соціологічних даних у професійній діяльності правника для аналізу правосвідомості, правової поведінки та ефективності дії нормативно-правових актів у суспільстві.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Соціологія» забезпечує набуття здобувачами освіти наступних компетентностей і програмних результатів:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК08	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.
ЗК13	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК14	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК02	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
СК03	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.
СК08	Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.
СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН01	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
ПРН03	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
ПРН14	Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
Тема 1. Соціологія як наука про суспільство	7	1	2			4	7		1			6
Тема 2. Історія становлення та розвитку соціологічної думки	7	1	2			4	7		1			6
Тема 3. Суспільство як цілісна соціальна система	8	2	2			4	7		1			6
Тема 4. Соціальна стратифікація та мобільність	8	2	2			4	7		1			6
Тема 5. Соціологія особистості та соціалізація	8	2	2			4	7		1			6
Тема 6. Соціологія девіантної поведінки та соціальний контроль	8	2	2			4	8	1	1			6
Тема 7. Етносоціологія та соціологія нації	8	2	2			4	8	1	1			6
Тема 8. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження	8	2	2			4	10	1	1			8
Тема 9. Соціологія конфлікту	8	2	2			4	10	1	1			8
Тема 10. Соціологія політики та правосвідомості	10	2	2			6	10	1	1			8
Тема 11. Методологія та методи прикладних соціологічних досліджень	10	2	2			6	9	1				8
Усього годин	90	20	22	0	0	48	90	6	10	0	0	74

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Соціологія як наука про суспільство

Предмет, об'єкт та структура соціологічного знання. Специфіка взаємодії соціології з правознавством та іншими гуманітарними науками. Функції соціології в професійній діяльності юриста. Поняття соціального закону і категоріальний апарат соціології. Рівні соціологічного аналізу

Тема 2. Історія становлення та розвитку соціологічної думки

Класичний етап розвитку соціології. Соціологічні ідеї, що впливали на розуміння держави та права. Розвиток соціологічної думки в Україні. Сучасні соціологічні теорії. Становлення соціології права як спеціальної соціологічної теорії.

Тема 3. Суспільство як цілісна соціальна система

Поняття та основні ознаки суспільства як системи. Соціальна структура суспільства: елементи та типи зв'язків. Соціальні інститути та їхня роль у забезпеченні правопорядку. Механізми соціальної інтеграції та причини системних криз. Громадянське суспільство: соціологічний аналіз взаємодії з державою.

Тема 4. Соціальна стратифікація та мобільність

Поняття соціальної нерівності та критерії стратифікації. Класова структура сучасного суспільства та місце юридичної еліти. Види соціальної мобільності. Канали соціальної мобільності та роль права в регулюванні соціальних ліфтів. Бідність та маргіналізація як об'єкти соціологічного та правового аналізу.

Тема 5. Соціологія особистості та соціалізація

Особистість як суб'єкт соціальних та правових відносин. Процес соціалізації: етапи, типи та агенти. Соціальний статус і соціальна роль. Правова соціалізація особистості. Соціальна ідентичність та її вплив на правову поведінку індивіда.

Тема 6. Соціологія девіантної поведінки та соціальний контроль

Поняття соціальної норми та девіації. Основні теорії девіантної поведінки. Соціальний контроль: поняття, види та механізми дії. Роль санкцій у системі соціального контролю та їхня правова природа. Соціологічний аналіз злочинності як крайньої форми девіації.

Тема 7. Етносоціологія та соціологія нації

Етнос, нація та народність: соціологічні дефініції. Національна ідентичність та процеси націєтворення в сучасній Україні. Міжетнічні конфлікти. Соціологія міграційних процесів у глобалізованому світі. Етнонаціональна політика держави як інструмент соціальної стабільності.

Тема 8. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження

Сім'я як соціальний інститут та мала група. Функції сім'ї та соціальні наслідки їхнього порушення. Соціологічний аналіз гендерних відносин та гендерна нерівність у суспільстві. Побутове насильство як соціальна проблема та об'єкт правового регулювання. Державна сімейна політика: соціологічне вимірювання ефективності.

Тема 9. Соціологія конфлікту

Природа соціального конфлікту, його структура та типологія. Етапи розвитку конфлікту: від латентної фази до розв'язання. Соціальні функції конфлікту: позитивні та негативні наслідки. Юридичний конфлікт як особливий вид соціального протистояння. Медіація та інші альтернативні методи подолання соціальних конфліктів.

Тема 10. Соціологія політики та правосвідомості

Політична система суспільства та соціальні засади влади. Електоральна соціологія: фактори виборчої поведінки та політичні уподобання. Соціологія правосвідомості: структура, типи та рівні. Взаємодія громадської думки та правотворчої діяльності держави. Соціологічні аспекти політичної культури та правового нігілізму.

Тема 11. Методологія та методи прикладних соціологічних досліджень

Програма соціологічного дослідження: структура та етапи розробки. Кількісні методи збору інформації: опитування, контент-аналіз. Якісні методи: фокус-групи, включене спостереження, аналіз окремих випадків (*case-study*). Технологія вибірки та вимоги до репрезентативності даних.

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Соціологія як наука про суспільство	1	
2	Тема 2. Історія становлення та розвитку соціологічної думки	1	
3	Тема 3. Суспільство як цілісна соціальна система	2	
4	Тема 4. Соціальна стратифікація та мобільність	2	
5	Тема 5. Соціологія особистості та соціалізація	2	
6	Тема 6. Соціологія девіантної поведінки та соціальний контроль	2	1
7	Тема 7. Етносоціологія та соціологія нації	2	1
8	Тема 8. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження	2	1
9	Тема 9. Соціологія конфлікту	2	1
10	Тема 10. Соціологія політики та правосвідомості	2	1
11	Тема 11. Методологія та методи прикладних соціологічних досліджень	2	1
Усього годин		20	6

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Соціологія як наука про суспільство	2	1
2	Тема 2. Історія становлення та розвитку соціологічної думки	2	1
3	Тема 3. Суспільство як цілісна соціальна система	2	1
4	Тема 4. Соціальна стратифікація та мобільність	2	1
5	Тема 5. Соціологія особистості та соціалізація	2	1
6	Тема 6. Соціологія девіантної поведінки та соціальний контроль	2	1
7	Тема 7. Етносоціологія та соціологія нації	2	1
8	Тема 8. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження	2	1
9	Тема 9. Соціологія конфлікту	2	1
10	Тема 10. Соціологія політики та правосвідомості	2	1
11	Тема 11. Методологія та методи прикладних соціологічних досліджень	2	
Усього годин		22	10

8. План семінарських занять

Тема 1. Соціологія як наука про суспільство

Мета: системне засвоєння знань про предмет, об'єкт, рівні та структуру соціологічного знання, а також особливості взаємодії соціології з правознавством.

Питання для обговорення:

1. Що становить предмет і об'єкт соціології та яка внутрішня структура соціологічного знання?
2. У чому виявляється специфіка взаємодії соціології з правознавством та іншими гуманітарними науками?
3. Які ключові функції виконує соціологія в професійній діяльності сучасного юриста?
4. Як соціологія трактує поняття соціального закону та категоріальний апарат науки?
5. Які існують рівні соціологічного аналізу суспільства та як вони співвідносяться?

Тема 2. Історія становлення та розвитку соціологічної думки

Мета: ґрунтовне вивчення класичних соціологічних концепцій, етапів розвитку вітчизняної соціології та передумов формування соціології права.

Питання для обговорення:

1. Які ідеї класичного етапу розвитку соціології сформували науковий базис дисципліни?
2. Які історичні соціологічні ідеї безпосередньо впливали на розуміння природи держави та права?
3. Як відбувався розвиток соціологічної думки в Україні в історичній ретроспективі?
4. Які провідні сучасні соціологічні теорії пояснюють трансформації глобалізованого суспільства?
5. Як відбувалося становлення соціології права як спеціальної соціологічної теорії?

Тема 3. Суспільство як цілісна соціальна система

Мета: комплексне опанування знань про суспільство як інтегровану систему, роль соціальних інститутів у забезпеченні правопорядку та засади взаємодії громадянського суспільства з державою.

Питання для обговорення:

1. Що становить поняття суспільства як системи та які її основні ознаки?
2. З яких елементів складається соціальна структура суспільства та які типи зв'язків її об'єднують?
3. Яку роль відіграють соціальні інститути у забезпеченні стабільності та правопорядку?
4. Які механізми забезпечують соціальну інтеграцію та що є причинами системних криз?
5. Як у соціологічному дискурсі розкривається взаємодія громадянського суспільства з державою?
6. Як право виступає головним інтегратором та стабілізатором цілісної соціальної системи?

Тема 4. Соціальна стратифікація та мобільність

Мета: детальний аналіз природи соціальної нерівності, каналів мобільності, ролі права в регулюванні соціальних ліфтів та специфіки маргіналізації суспільства.

Питання для обговорення:

1. Як соціологія визначає сутність соціальної нерівності та які існують критерії стратифікації?
2. Які особливості має класова структура сучасного суспільства та яке місце юридичної еліти в ній?
3. Які існують види та канали соціальної мобільності в сучасних суспільних системах?
4. Яку роль відіграє право та нормативне регулювання у функціонуванні соціальних ліфтів?
5. Чому бідність та маргіналізація розглядаються як об'єкти соціологічного та правового аналізу?

Тема 5. Соціологія особистості та соціалізація

Мета: критичне переосмислення статусних та рольових характеристик індивіда, етапів загальної соціокультурної та правової соціалізації особистості в сучасному суспільстві.

Питання для обговорення:

1. Як соціологія визначає особистість як суб'єкта соціальних та правових відносин?
2. Які етапи, типи та агенти визначають процес соціалізації індивіда?
3. Як співвідносяться та взаємодіють між собою соціальний статус і соціальна роль особи?
4. У чому полягає сутність, етапи та особливості правової соціалізації особистості?
5. Як соціальна ідентичність впливає на формування правової поведінки індивіда?

Тема 6. Соціологія девіантної поведінки та соціальний контроль

Мета: наукове дослідження соціологічних теорій девіацій, природи та видів санкцій, а також механізмів соціального контролю та соціологічного аналізу злочинності.

Питання для обговорення:

1. Як соціологія співвідносить та розмежовує поняття соціальної норми та девіації?
2. Які основні соціологічні теорії пояснюють причини виникнення девіантної поведінки?
3. Що становить соціальний контроль, які його види та внутрішні механізми дії?
4. Яка роль санкцій у системі соціального контролю та яка їхня правова природа?
5. Як здійснюється комплексний соціологічний аналіз злочинності як крайньої форми девіації?
6. Які соціокультурні чинники зумовлюють вибір індивідом правослукняної або протиправної моделі поведінки?

Тема 7. Етносоціологія та соціологія нації

Мета: теоретичне осмислення процесів націєтворення та національної ідентичності в Україні, міграційних процесів та засад етнонаціональної політики держави.

Питання для обговорення:

1. Як соціологія дефініює та розмежовує поняття етносу, нації та народності?
2. Які особливості мають процеси націєтворення та утвердження національної ідентичності в сучасній Україні?
3. Які соціальні причини та передумови лежать в основі виникнення міжетнічних конфліктів?
4. Як соціологія досліджує міграційні процеси та їхні наслідки в глобалізованому світі?
5. Чому етнонаціональна політика держави розглядається як інструмент соціальної стабільності?

Тема 8. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження

Мета: спрямоване формування знань про функції та деструкції інституту сім'ї, природу гендерної нерівності та соціологічні маркери ефективності сімейної політики.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає дуалізм розуміння сім'ї як соціального інституту та як малої групи?
2. Які ключові функції виконує сім'я та які соціальні наслідки має їхнє порушення?
3. Як здійснюється соціологічний аналіз гендерних відносин та гендерної нерівності в суспільстві?
4. Чому побутове насильство розглядається як соціальна проблема та об'єкт правового регулювання?
5. Як соціологія вимірює ефективність та результативність державної сімейної політики?

Тема 9. Соціологія конфлікту

Мета: концептуальне опанування структури та функцій соціального конфлікту, а також специфіки юридичного конфлікту та інституту медіації.

Питання для обговорення:

1. Яка природа соціального конфлікту, його внутрішня структура та соціологічна типологія?
2. Які динамічні етапи розвитку проходить конфлікт від латентної фази до розв'язання?
3. Які соціальні функції виконує конфлікт та які його позитивні й негативні наслідки?
4. У чому полягає специфіка юридичного конфлікту як особливого виду соціального протистояння?
5. Як медіація та інші альтернативні методи використовуються для подолання соціальних конфліктів?
6. Які особливості мають правові форми інституціоналізації та мінімізації наслідків соціальних конфліктів?

Тема 10. Соціологія політики та правосвідомості

Мета: аксіологічне розуміння соціальних засад влади, структури правосвідомості, взаємодії громадської думки та правотворчості, а також причин правового нігілізму.

Питання для обговорення:

1. Які соціальні засади влади й особливості функціонування політичної системи суспільства?
2. Які фактори виборчої поведінки та політичні уподобання досліджує електоральна соціологія?
3. Що становить соціологія правосвідомості, яка її внутрішня структура, типи та рівні?
4. Як взаємодіють між собою громадська думка та правотворча діяльність суверенної держави?
5. Які соціологічні аспекти визначають формування політичної культури суспільства?
6. Як соціологія досліджує витоки, динаміку та шляхи подолання правового нігілізму?
7. Як правова культура громадян виступає фундаментом стійкості демократичних інститутів?

Тема 11. Методологія та методи прикладних соціологічних досліджень

Мета: практико-орієнтоване вивчення етапів розробки соціологічних програм, специфіки кількісних і якісних методів, а також вимог до репрезентативності даних.

Питання для обговорення:

1. З яких елементів складається програма соціологічного дослідження та які етапи її розробки?
2. Які особливості мають кількісні методи збору інформації, зокрема опитування та контент-аналіз?
3. За яких умов доцільно застосовувати якісні методи: фокус-групи, включене спостереження, case-study?
4. Що становить технологія вибірки та які вимоги висуваються до репрезентативності даних?
5. Як результати прикладних соціологічних досліджень використовуються в правотворчій та правозастосовній практиці?

9. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

10. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

11. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Соціологія як наука про суспільство	4	6
2	Тема 2. Історія становлення та розвитку соціологічної думки	4	6
3	Тема 3. Суспільство як цілісна соціальна система	4	6
4	Тема 4. Соціальна стратифікація та мобільність	4	6
5	Тема 5. Соціологія особистості та соціалізація	4	6
6	Тема 6. Соціологія девіантної поведінки та соціальний контроль	4	6
7	Тема 7. Етносоціологія та соціологія нації	4	6
8	Тема 8. Соціологія сім'ї та гендерні дослідження	4	8
9	Тема 9. Соціологія конфлікту	4	8
10	Тема 10. Соціологія політики та правосвідомості	6	8
11	Тема 11. Методологія та методи прикладних соціологічних досліджень	6	8
Усього годин		48	74

12. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота – форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну в час, вільний від навчальних занять, під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Метою самостійної роботи з дисципліни «Соціологія» є засвоєння у повному обсязі навчальної програми, розвиток компетентностей, формування здатності бути активним учасником освітнього процесу, уміння самостійно опановувати теоретичні й прикладні знання, що спрямовані на поглиблене опрацювання структури суспільства, закономірностей функціонування соціальних інститутів, причин девіантної поведінки та конфліктів, аналіз правової соціалізації індивіда й соціології правосвідомості, а також дотримання принципів академічної доброчесності й превентивних механізмів запобігання плагіату.

Самостійна робота здійснюється у формі: виконання домашніх завдань; підготовки аналітичних доповідей, есе та рефератів з обов'язковим дотриманням стандартів академічної доброчесності; роботи з науковими працями класиків соціології, аналітичними звітами провідних вітчизняних та міжнародних соціологічних центрів (зокрема Центру Разумкова, КМІС, фонду «Демократичні ініціативи»); доопрацювання матеріалів лекцій шляхом пошуку додаткової спеціалізованої літератури та опрацювання теоретичної бази; роботи з глобальними інформаційними мережами, цифровими архівами, електронними бібліотеками та науковими періодичними виданнями; опрацювання додаткової фахової літератури; складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення, а також практичного розроблення елементів програми соціологічного дослідження та інструментарію (анкет, гайдів інтерв'ю) для аналізу суспільно-правових процесів, вимірювання рівня правового нігілізму чи вивчення громадської думки.

Всі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які студенти мають виконувати обов'язково впродовж вивчення дисципліни. Вибіркові включають альтернативні завдання, серед яких здобувач на власний розсуд обирає конкретні завдання з тим, щоб набрати необхідну кількість балів.

Нижче подано варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання, що відповідають змісту окремих тем дисципліни та поглиблюють опрацювання навчального матеріалу. Необхідно виконати один з таких варіантів:

Варіант 1.

Здійсніть порівняльний соціологічний огляд специфіки та каналів правової соціалізації особистості в умовах сучасного українського суспільства.

Варіант 2.

Підготуйте реферат про структуру, типи та рівні соціології правосвідомості, а також її безпосередній вплив на вибір моделі поведінки індивіда.

Варіант 3.

Обґрунтуйте в аналітичній доповіді роль соціальних інститутів (сім'ї, освіти, релігії) у забезпеченні правопорядку та мінімізації кризових явищ.

Варіант 4.

Складіть проєкт програми прикладного соціологічного дослідження з обраної суспільно-правової проблематики (наприклад, визначення рівня правового нігілізму молоді).

Варіант 5.

Проаналізуйте соціологічні теорії девіантної поведінки та правову природу санкцій у загальній системі соціального контролю.

Варіант 6.

Напишіть реферат про феномен юридичної еліти, критерії її стратифікації та роль у регулюванні сучасних соціальних ліфтів.

Варіант 7.

Сформулюйте аналітичний аналіз природи юридичного конфлікту як особливого виду соціального протистояння та перспектив застосування інституту медіації.

Варіант 8.

Дослідіть соціокультурні чинники та соціальні наслідки порушення базових функцій сім'ї в умовах трансформації державної сімейної політики.

Варіант 9.

Висвітліть у формі есе особливості взаємодії громадської думки та правотворчої діяльності суверенної держави.

Варіант 10.

Оформіть науковий огляд міграційних процесів у глобалізованому світі та їхнього впливу на етнонаціональну політику стабільності

Варіанти контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти)

Нижче подано варіанти завдань для контрольної роботи, що відповідають змісту окремих тем дисципліни та поглиблюють опрацювання навчального матеріалу. Необхідно обрати варіант та виконати наведені завдання. Вимоги до контрольної роботи: 8–12 сторінок тексту (*шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1*). Слід опрацювати щонайменше 10–12 джерел. Використання сучасних наукових праць обов'язкове. Дотримання принципів академічної доброчесності – засадничий принцип навчання. Здійснюйте коректне цитування використаних джерел. Заборонено плагіат: текст має бути оригінальним, з власним аналітичним та методологічним осмисленням.

Максимальна кількість балів за виконану контрольну роботу – 50 балів.

Варіант 1.

1. Розкрийте предмет, об'єкт та внутрішню структуру соціологічного знання як фундаментальної науки про суспільство.
2. Охарактеризуйте специфіку взаємодії соціології з правознавством та функції соціологічних даних у професійній діяльності юриста.

Варіант 2.

1. Проаналізуйте класичний етап розвитку соціології та його вплив на розуміння природи держави та права.
2. Висвітліть етапи та особливості становлення соціології права як спеціальної соціологічної теорії.

Варіант 3.

1. Дослідіть поняття суспільства як цілісної соціальної системи та його основні інтеграційні ознаки.
2. Окресліть соціологічні параметри взаємодії громадянського суспільства з інститутами держави.

Варіант 4.

1. З'ясуйте сутність соціальної нерівності та класифікацію критеріїв сучасної соціальної стратифікації.
2. Опишіть види та канали соціальної мобільності, а також роль права в регулюванні соціальних ліфтів.

Варіант 5.

1. Обґрунтуйте статус індивіда як суб'єкта соціальних і правових відносин через призму понять «статус» і «роль».
2. Порівняйте агенти та типи загальної соціалізації з процесом правової соціалізації особистості.

Варіант 6.

1. Визначте соціологічне співвідношення понять «соціальна норма» та «девіація» у суспільному просторі.
2. Проілюструйте механізми дії соціального контролю та місце санкцій у забезпеченні правопорядку.

Варіант 7.

1. Аргументуйте соціологічні дефініції та відмінності між поняттями етносу, нації та народності.
2. Поясніть чинники виникнення міжетнічних конфліктів та роль етнонаціональної політики у збереженні стабільності.

Варіант 8.

1. Обговоріть соціологічний дуалізм розуміння сім'ї як соціального інституту та як малої соціальної групи.
2. Критикуйте явища побутового насильства та гендерної нерівності як об'єкти соціологічного та правового аналізу.

Варіант 9.

1. Сформулюйте природу соціального конфлікту, його структуру, типологію та етапи розвитку від латентної фази до розв'язання.
2. Деталізуйте позитивні та негативні соціальні функції конфлікту та специфіку медіації як методу його подолання.

Варіант 10.

1. Оцініть структуру, типи та рівні соціології правосвідомості та витоки правового нігілізму в суспільстві.
2. Класифікуйте кількісні та якісні методи збору інформації під час організації прикладних соціологічних досліджень.

13. Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей та академічної доброчесності.

Рекомендовані платформи:

- Prometheus (Соціологія та соціальні дослідження: що, як, навіщо? <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/sociology-research-course/>; Практична соціологія для професіоналів медіа: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/sociology-in-media-practice/>);
- edX (Introduction to Sociology: <https://www.edx.org/learn/sociology/the-university-of-texas-of-the-permian-basin-introduction-to-sociology>; Fundamentals of Sociology: <https://www.edx.org/learn/sociology/doane-university-fundamentals-of-sociology>);
- Coursera (Classical Sociological Theory: <https://www.coursera.org/learn/classical-sociological-theory>; Cities are back in town: urban sociology for a globalizing urban world: <https://www.coursera.org/learn/urban-development>);
- Alison (Sociology: Social Issues and Change: <https://alison.com/course/sociology-social-issues-and-change>).

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти.

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю (диференційований залік)

1. Що є предметом вивчення соціології як самостійної науки?
2. Яка внутрішня структура соціологічного знання?
3. Як соціологія взаємодіє з правознавством?
4. Які рівні соціологічного аналізу виділяють у науці?
5. Що таке «соціальний закон» у соціологічному дискурсі?
6. Які соціологічні ідеї О. Конта і Г. Спенсера вплинули на розуміння держави?
7. У чому полягає сутність марксистського погляду на соціальну структуру?
8. Які особливості мало становлення соціологічної думки в Україні?
9. Що досліджує соціологія права як спеціальна соціологічна теорія?
10. Які основні ознаки суспільства як цілісної системи?
11. З яких елементів складається соціальна структура суспільства?
12. Що таке «соціальний інститут» та яка його роль у забезпеченні правопорядку?
13. Які основні причини виникнення системних суспільних криз?
14. Як соціологія трактує поняття «громадянське суспільство»?
15. Що становить поняття «соціальна стратифікація»?
16. За якими критеріями здійснюється соціальна стратифікація?
17. Яке місце посідає юридична еліта в класовій структурі суспільства?
18. Що таке «соціальна мобільність» та які її основні види?
19. Як право регулює функціонування соціальних ліфтів?
20. Чому маргіналізація є об'єктом соціологічного та правового аналізу?
21. Як соціологія розмежовує поняття «людина», «індивід» та «особистість»?
22. Що таке «соціалізація» та які її основні етапи?
23. Хто такі «агенти соціалізації» індивіда?
24. Як співвідносяться поняття «соціальний статус» і «соціальна роль»?
25. У чому полягає сутність правової соціалізації особистості?
26. Що таке «соціальна норма» у соціологічному розумінні?
27. Як визначається поняття «девіантна поведінка»?
28. Які основні теорії пояснюють природу девіацій (аномія, стигматизація)?
29. Що таке «соціальний контроль» та які його види?
30. Яку роль відіграють санкції у системі соціального контролю?

31. Чому злочинність визначається як крайня форма девіації?
32. Як соціологія розмежовує поняття етносу та нації?
33. Що таке «національна ідентичність» та як вона формується?
34. Які соціальні наслідки мають сучасні міграційні процеси?
35. Чому сім'я розглядається як мала група та як соціальний інститут?
36. Яка природа соціального конфлікту та яка його структура?
37. У чому полягає специфіка юридичного конфлікту?
38. Що досліджує електоральна соціологія?
39. Які соціологічні аспекти зумовлюють формування правового нігілізму?
40. Що таке «репрезентативність даних» у прикладному соціологічному дослідженні?

15. Методи навчання

Методи навчання на лекціях: вербальний метод (лекція, дискусія, консультація, обговорення тощо); методи візуалізації (презентація, метод ілюстрації, метод демонстрацій: та інші); робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

Методи навчання на семінарських заняттях: вербальний метод (дискусія, співбесіда тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації (графічний, табличний, тощо), метод демонстрацій та інші); робота з навчально-методичною літературою (рецензування, підготовка реферату, есе, доповіді тощо); інші методи у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); кейс-метод (вирішення ситуацій тощо); практичний, пошуковий метод.

16. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Соціологія» використовуються такі методи оцінювання:

для поточного контролю: у вигляді усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, написання есе (рефератів), вирішення кросвордів, контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, неформальна освіта (онлайн-курси та платформи) тощо.

для підсумкового контролю: проведення підсумкового контролю (усна та/або письмова відповідь, тестування тощо).

17. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення диференційованого заліку.

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Соціологія» є підсумковий контроль – диференційований залік.

18. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного та підсумкового контролю знань відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «Соціологія» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів (від – до)
Аудиторна робота	
Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач тощо	1-5
Тестування	1-5
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
Самостійна робота	
Реферат, есе тощо	1-10
Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	1-10
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти ([https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-\(red-2021\).pdf](https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-(red-2021).pdf)).

Порядок зарахування результатів неформальної освіти

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за заявою здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до **10 балів** у межах самостійної роботи.

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за диференційований залік з початкової дисципліни «Соціологія» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно з таблицею:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсової роботи (проєкту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

19. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60												Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	Самостійна робота		
4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	4 бали	5 бали	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

20. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Соціологія» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

21. Рекомендована література

1. Книш І.В. Демографічна криза в Китаї: трансформація габітуальних практик. *Китаєзнавчі дослідження*. 2023. № 1. С. 40-54. <https://repository.kpi.kharkov.ua/entities/publication/35774679-f809-4bca-973c-0bc4944d11d8>
2. Книш І.В. Концептуалізація номадичних практик: соціокультурний дискурс: монографія. О.: КУПРІЄНКО С.В., 2022. 600 с.
3. Книш І.В., Підбуцька Н.В. Резильєнтність людини: трансформація наявних і пошук інноваційних дидактичних практик. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2024. № 4. С. 3-20. <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2024.4.01>
4. Комих Н.Г. Соціологія в схемах і таблицях: навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2025. 96 с. <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/16237>
5. Лефтеров В.О., Ігнат'єва І.І., Цуркан О.В. Соціологія конфлікту: навч.-метод. посіб. (для студ. факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса: Фенікс, 2019. 34 с. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/677da887-c70d-42af-aab2-875629faa015/content>
6. Нельга О.В. Українська етносоціологія: навч. посіб. Київ: Персонал, 2015. Ч. 1. 538 с.
7. Опанасюк Т.А. Соціологія у визначеннях, таблицях, схемах, завданнях: навч. посіб. Київ: ВД «Кондор», 2023. 268 с. <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi82/0062043.pdf>
8. Соціологія права: енциклопедичний словник / за заг. ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2020. 984 с. https://www.researchgate.net/profile/Mikhail-Trebin/publication/373632655_Slovník_Sociologia_prava_Trebin_2020_final/links/64f4444b827074313ff592d8/Slovník-Sociologia-prava-Trebin-2020-final.pdf
9. Соціологія: навч. посіб. / за заг. ред. І.В. Шаповалової. Миколаїв: НУК, 2020. 284 с. <https://eir.nuos.edu.ua/items/0bd55e23-ca98-41da-a991-a9425e000110>
10. Степико В.П., Хоменко Н.В., Черній Л.В. Соціологія сім'ї: навч.-метод. посіб. К.: УДУ ім. М. Драгоманова, 2023. 197 с. <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7634910c-796d-4211-9cc2-8d39857a89bd/content>
1. Knysh I., Dubinka M., Kochubei O. et al. Practices for readiness of future specialists for professional self-determination in the information society. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(59). pp. 108-118. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.59.11.10>